

Työn murros ja vapaan sivistystyön ajankohtaiset asiat

Opetusneuvos Annika Bussman

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Undervisnings- och kulturministeriet

Työn murros ja elinikäinen oppiminen

- Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2018:8

Lähtökohtia:

- Koko koulutusjärjestelmä tarkastelussa, fokus aikuisten koulutuksessa
- Tavoitteena ehdotukset, jotka koskevat pysyviä rakenteita, ei hankkeita

Työn murros

Tulevaisuuden työn muodot poikkeavat nykyisestä, erottelu työnantajan ja työntekijän välillä hämärtyy

Toimeentulo muodostuu erilaisista virroista, organisaatiot ovat väliaikaisia ja muuttuvia, digitalisaatio mahdollistaa työn tarpeen ja tarjonnan kohtaamisen alustat

Rutiininomainen työ on ulkoistettu koneille ja ihmiset keskittyvät koneiden hyödyntämiseen ongelmien ratkaisuihin

On uhattuja töitä, joissa ihminen voidaan korvata roboteilla ja on säilyviä töitä – jotka nekin kuitenkin muuttuvat

Koko toimintaympäristö muuttuu ja edellyttää kykyä toimia ja hankkia tietoa ja palveluja uudentlaisessa ympäristössä

Elinikäinen oppiminen tänään

Lähtökohta on hyvä: korkea koulutustaso, peruskoululaisten osaaminen kv-tarkastelussa parhaiden joukossa, joka toinen osallistuu aikuiskoulutukseen.

Mutta myös huolia:

Väestön koulutustason nousu on pysähtynyt

- peruskoulun varaan jäävien osuus ei laske
- korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus on kääntynyt laskuun

Peruskoulun päättävien osaamisessa huolestuttavia signaaleja

- matematiikkaa heikosti osaavien osuus kaksinkertaistui 2003-2012
- luonnontieteitä heikosti osaavien osuus lähes kolminkertaistunut 2006-2015

Työssä olevien/työikäisten osaaminen

Työn murros ja digitalisaatio vaikuttavat koko työikäisen väestön osaamistarpeisiin

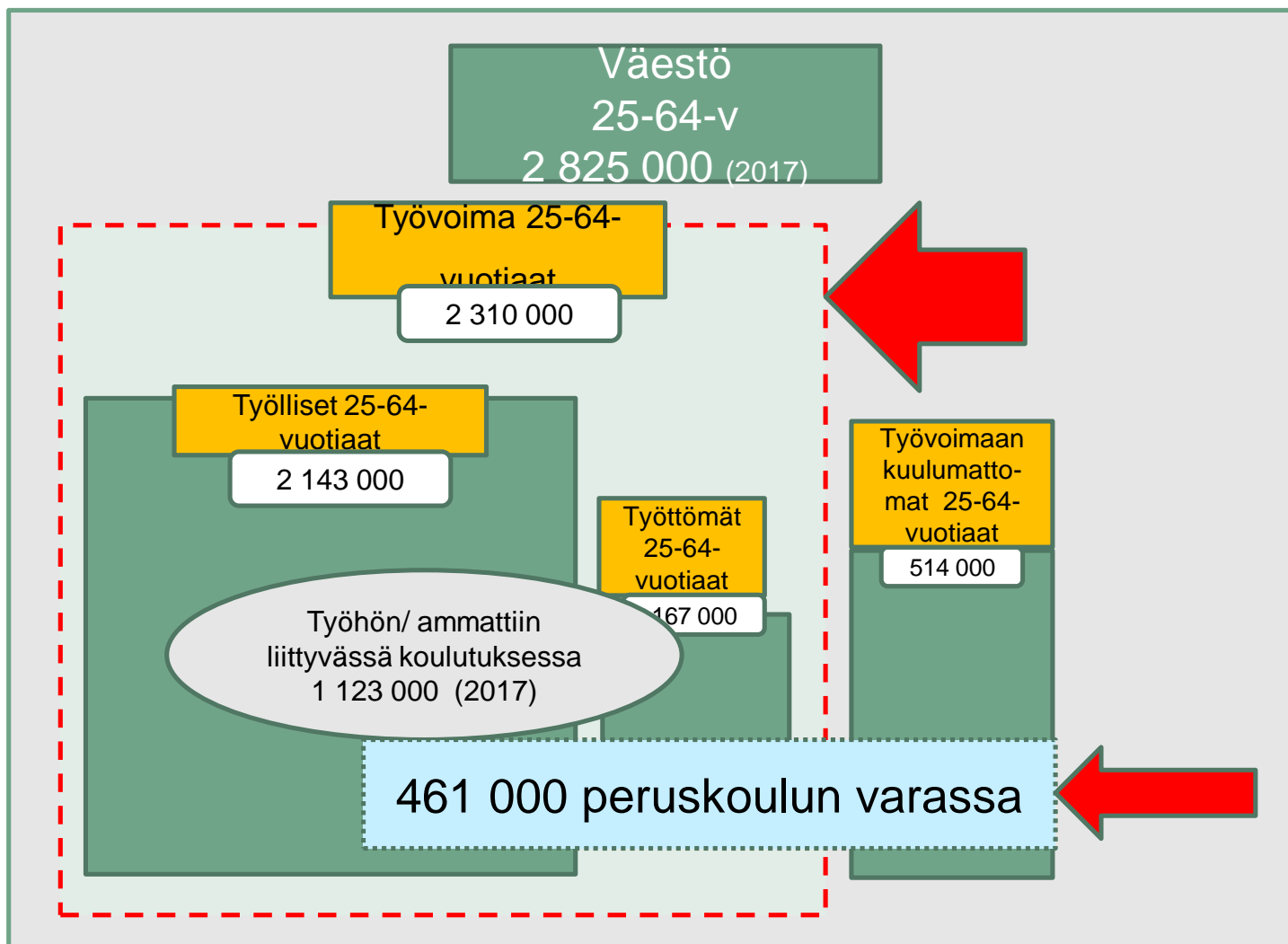
- Kohderyhmä siis vajaa 2,8 miljoonaa (25–64-vuotiaat), joista työvoimaan kuuluvia 2,3 miljoonaa
- Vuonna 2017 työhön tai ammattiin liittyvään koulutukseen osallistui työvoimasta 48 %

Merkittävän osan työikäisten koulutuksesta järjestää ja maksaa työnantaja

- Työelämässä tapahtuvan oppimisen, kurssitusten, rekrytointikoulutusten, erikoistumisten jne. merkitystä ei pidä unohtaa

Julkisen koulutusjärjestelmän tarjonta on työssä käyville usein liian joustamatonta

- Yleisin osallistumisen este on koulutuksen ja työn yhteensovittamisen vaikeus
- Tarjonnan rajoitukset ohjaavat työssäkäyviä nuorille tarkoitettuun koulutukseen

Koulutusjärjestelmää koskevat toimenpiteet

- tavoitteena lisätä joustavuutta ja avoimuutta sekä alueellisia ja paikallisia muunto- ja täydennyskoulutuksia

1. Korkeakoulujen rahoitusmalli uudistetaan: jatkuvalle oppimiselle vahvempi painoarvo
2. Korkeakoulut ja oppilaitokset rakentavat työelämän kanssa tarjonnastaan uusia opinto- ja kehittämiskokonaisuuksia
3. Korkeakoulujen erikoistumiskoulutukset arvioidaan 2018
4. Opetuksen avoimuutta ja avoimia oppimateriaaleja lisätään
5. Avointa korkeakouluopetusta laajennetaan ja kehitetään eri kohderyhmille, vaikutuksia myös maksupolitiikkaan
6. Kehitetään Avoin ammattiopisto –toimintamallia
7. Aiemmin hankitun osaamisen hyödyntämistä tehostetaan
8. Opintopolku.fi –palvelua uudistetaan ja laajennetaan tukemaan koulutukseen ohjausta ja urasuunnittelua

Kannusteita koskevat toimenpiteet

- tavoitteena kannustaa investoimista osaamisen kehittämiseen
9. Koulutukseen investoimisen verokohtelua selkeytetään. Tällä hetkellä vain työhön liittyvän koulutuksen menot voi vähentää, peruskoulutuksen tai ammattiin tähtäävän koulutuksen menoja ei pääsääntöisesti voi, ei myöskään jos koulutus lisää pätevyyttä.
 10. Mahdollisuus opiskella 6 kk työttömänä toteutetaan jatkuvaa oppimista tukevalla tavalla
 11. Työmarkkinaosapuolet arvioivat vastaako aikuiskoulutusten kohdentuminen tällä hetkellä riittävästi työn murroksen haasteisiin

Heikkojen perustaitojen parantamista koskevat toimenpiteet

12. Aikuiskoulutuksen julkista rahoitusta kohdennetaan erityisesti niille ryhmille, joilla koulutustaustan, työmarkkina-aseman tai iän vuoksi tai muusta syystä on heikot mahdollisuudet päästä osalliseksi osaamisen kehittämisestä
13. Oman osaamisen testaamiseen ja todentamiseen luodaan työkaluja/testejä
14. Puutteelliset digitaidot ja heikot perustaidot omaavien henkilöiden taitojen kehittämiseksi käynnistetään matalan kynnyksen koulutusta
15. Ammatillisen koulutuksen tutkintoihin integroidaan perustaitojen vahvistamista

Ajankohtaista vapaassa sivistystyössä: Lisäsuoritteita kotoutumissuunnitelmaan hyväksytyin koulutuksen järjestämiseksi

- Eduskunta päätti ensimmäisessä lisätalousarviossa 2 milj. euron määrärahasta jaettavaksi uusina suoritteina
- Suoritteet myönnettiin hakemusten perusteella. Uusia suoritteita saavien ylläpitäjien määrät
 - Kansalaisopistot - 24
 - Kansanopistot - 13
 - Kesäyliopistot - 5
 - Opintokeskukset - 5

Ajankohtaista vapaassa sivistystyössä: Opetushallituksessa avattu vapaan sivistystyön ylläpitäjille suunnattu valtionavustushaku

- Eduskunnan lisätalousarviossa päättämä 7 milj. euron lisäys siten, että 2 milj. euroa on suunnattu heikkojen perustaitojen vahvistamiseen ja 5 milj. euroa digitaitojen vahvistamiseen
- Opintoseteliavustuksia, joilla voidaan kattaa kokonaisten koulutusten järjestämisen
- Hakuaika:
- Avustusten käyttöaika: Avustuksilla tuetun toiminnan tulee päättyä viimeistään 31.12.2020

Talousarvioesityksen valmistelu vuodelle 2019

- Valtionvarainministeriön ehdotus:
 - Vuoden 2019 vapaan sivistystyön suoritemäärät vastaavalla tasolla kuin vuosi 2018 ennen 2 milj. euron lisäsuoritejakoa
 - Osa suoritteista voidaan korottaa täysimääräisiksi (4,927 milj. euroa myönnetty puuttuvaan 43 tai 35 %:in kattamiseksi) kototutumissuunnitelmaan hyväksytyä koulutusta varten. Haku näiden korotusten saamiseksi vastaavasti kuin viime vuonna eli syyskuussa.
 - Hallituksen budjettiriihi 28-29.8.
 - Talousarvioesitys 2019 julkaistaan 17.9 valtionvarainministeriön sivuilla.